

مطالعه افزایش عملکرد به روش گزینش دوره‌ای

در توده بومی خیار باسمنج

کوریم عرب سلمانی، رامین رافعی^۱

۱- اعضای هیئت علمی مرکز تحقیقات کشاورزی و رامین

با توجه به سطح زیر کشت خیار در ایران که حدوداً ۷۵ هزار هکتار می‌باشد ارقام بومی علی‌رغم داشتن صفات برتر مانند سازگاری، طعم، رنگ پوست میوه و بازار پستندی، ولی به علت عملکرد پایین جای خود را به ارقام خارجی با عملکرد بالا داده‌اند. این امر موجب شده سالیانه میزان ۲۰۰ تن بذور ارقام خارجی خیار وارد کشور گردد که علاوه بر خارج شدن مبلغ قابل توجهی ارز، ورود ارقام خارجی موجب شیوع بیماریها و آفاتی که سابقه قبلی در کشور نداشته‌اند شده است. و بیشتر اوقات با آب و هوای منطقه سازگاری ندارند، لذا موجبات بروز مشکلات عدیده‌ای را برای کشاورزان بوجود آورده است. با توجه به موارد مذکور ارائه برنامه‌های اصلاحی که شرایط بهبود عملکرد و دیگر صفات مطلوب را در توده‌های بومی فراهم آورد لازم و ضروری می‌باشد. در این مطالعه روش گزینش لاینهای (S1 Family Selection) جهت افزایش عملکرد خیار بکار گرفته شده است. جمعیت خیار باسمنج دریافتی از بانک ژن در بلوک ایزوله به ابعاد ۱۵×۲۰ مورد کشت قرار گرفت. افراد توده بر اساس زمان ظهور گل‌های ماده تعداد گل‌های ماده و خصوصیات رویش گیاه ارزیابی و تعداد ۵۶ بوته انتخاب و گرده افشانی آنها برای خویش آمیزی کنترل گردید. میوه‌های خویش آمیخته بذرگیری شده و بذور در دمای ۱۰ C در انبار نگهداری شدند، در سال دوم نتایج انتخابی در یک طرح لاتیس از نظر خصوصیات شامل: ۱- نسبت گل ماده به نر ۲- درصد بومیه نشینی گل‌های ماده ۳- تعداد میوه در واحد بوته ۴- عملکرد مورد ارزیابی قرار گرفتند و وجود اختلاف معنی‌دار از نظر خصوصیات فوق‌الذکر در ۵۶ نتایج انتخابی حاکی از تنوع درون جمعیتی معنی‌داری در توده باسمنج می‌باشد که وجود پتانسیل مناسبی را جهت برنامه‌های اصلاحی تایید می‌نماید. بررسی همبستگی فنوتیپی وجود همبستگی مثبت و معنی‌داری را بین میانگین نسبت گل ماده به نر و دو صفت دیگر مورد ارزیابی را نشان می‌دهد. تجزیه به مولفه‌های اصلی با استفاده از ماتریس مربعات و حاصلضرب انحرافات انجام شده است. دو مولفه اول و دوم بیش از ۹۰ درصد تنوع موجود در بین نتایج مورد آزمایش را

۲۹۸ / چهارمین کنگره علوم باغبانی ایران، آبان ماه ۱۳۸۴

تبیین نمود. بر اساس نتایج بدست آمده از مقایسه میانگین‌ها، همبستگی ژنوتیپی و فنوتیپی و تجزیه به مولفه‌های اصلی تعداد ۷ لاین S1 بعنوان ژنوتیپ برتر انتخاب گردیدند و در بلوک تلاقی ایزوله مورد کرده افشانی آزاد قرار گرفته و بذر حاصله بعنوان توده امید بخش معرفی شده است.

کلمات کلیدی: گزینش دوره ای-خیار-توده بومی-عملکرد